BROSZURA DARMOWA

DZICY LOKATORZY

JAK CHRONIĆ PTAKI I NIETOPERZE W ZABUDOWANIACH?

Kopciuszek na budynku

Gniazdo gołębia na klimatyzacji

DZIKIE ZWIERZĘTA W BUDYNKACH

Od zarania dziejów, dzikie zwierzęta korzystały z konstrukcji wznoszonych przez człowieka, jeśli tylko dawały one bezpieczną kryjówkę lub dogodne miejsce do założenia gniazda. Na przestrzeni wieków, wraz ze wzrostem antropomorficznego przekształcania krajobrazu, coraz więcej gatunków dzikich zwierząt przystosowało się do współżycia z człowiekiem. Wynika to częściowo z utraty naturalnych siedlisk w skutek działalności człowieka i przekształcania krajobrazu. Dodatkowo, ludzkie zabudowania oferują miejsca wygodne i bezpieczne ze względu na zmniejszoną presję drapieżników. Miasta i wsie, jak i sama działalność człowieka dają też większą dostępność do pokarmu oraz zapewniają łagodniejsze warunki termiczne do przetrwania zimy.

Ptatki

Razem z nami budynki zamieszkują różne gatunki ptaków: sikory (modraszka i bogatka), szpaki, wróble, mazurki, kopciuszki, pleszki, pliszki siwe, gołębie (miejski i czasem sierpówka), kawki, sowy (pójdźka, puszczyk, płomykówka), pustułki czy jerzyki. Te ostatnie uzależniły się od ludzkich budowli do tego stopnia, że prawie w ogóle nie zasiedlają już swojego naturalnego siedliska czyli skał. Podobnie uzależnione od człowieka stają się jaskółki, kopciuszek, kawka czy nawet wróbel i gołąb miejski. To właśnie dla takich gatunków, największym zagrożeniem jest ograniczenie im możliwości zasiedlania budynków. W większej skali może to prowadzić do ich wymierania.

Miejsca zakładania gniazd przez ptaki:

– na powierzchniach otwartych: parapetach okien, balkonach, dachach, w rynnach: pustułki, gołębie miejskie, czasem sierpówki, a nawet kaczka krzyżówka;

– w szczelinach między płytami, cegłami, pod parapetami lub dachami i w różnych innych zakamarkach: sikory, wróble, mazurki, jerzyki, kopciuszki i pleszki;

– w otworach wentylacyjnych czy kominach: kawki, pliszki siwe, szpaki, pójdźki, puszczyki;

– wewnątrz stropodachów i na strychach: jerzyki, szpaki, wróble, mazurki, kopciuszki, puszczyki, płomykówki;

– dachy budynków są atrakcyjne dla bociana białego, a w miastach na północy kraju też dla mew;

Jerzyk w gnieździe

Mazurek przy gnieździe

Kiedy można spotkać ptasie gniazda z budynkach? Przede wszystkim w okresie lęgowym, tj. od marca do września. Chociaż gołębie miejskie zakładają gniazda i wyprowadzają lęgi przez cały rok, nawet podczas łagodnych zim. Ptaki wykorzystują też różne nisze w zabudowaniach na miejsca odpoczynku lub schronienia w czasie złej pogody lub zimy.

Ssaki

W budynkach zamieszkują różne gatunki ssaków: kuny, łasice, popielice, a przede wszystkim nietoperze. Zasiedlają one zabudowania nierzadko przez cały rok. Nietoperze często traktowane są jako potencjalne źródło wścieklizny zagrażającej człowiekowi. Jednak spośród 26 gatunków występujących w Polsce nietoperzy, tylko kilka gatunków przenosi wściekliznę, a tylko jeden z nich (mroczek późny) może zasiedlać budynki. Wszystkie gatunki ssaków związanych z zabudowaniami ludzkimi, polują również w ich sąsiedztwie. Wykorzystują do tego najczęściej otaczające tereny zielone i zadrzewienia.

Nietoperze zakładają na strychach kolonie rozrodcze, gdzie samice rodzą i odchowują swoje młode w okresie wiosenno-letnim. W zimie nietoperze hibernują na stropodachach, klatkach schodowych, strychach, w piwnicach i innych pomieszczeniach użytkowych (suszarnie, wózkownie itp.). Nietoperze, często też korzystają z kominów wentylacyjnych i różnych szczelin w budynkach, jako schronień tymczasowych. Zajmują takie zakamarki w okresie migracji lub w sezonie godowym (tj. jesienią). Chowają się w nich również na dzienny spoczynek. Nietoperz potrafi zmieścić się w szczelnie szerokości 1 cm. Dlatego każda, tej wielkości szpara, powinna być traktowana jako potencjalne miejsce występowania tych zwierząt. Mowa tu o szczelinach pod dachówkami, papą, za okiennicami,

Kuna domowa

pod parapetami, za blachą, styropianem i w wielu podobnych miejscach na elewacji budynku. W zabudowaniach ludzkich spotyka się najczęściej borowce wielkie, mroczaki posrebrzane, mroczki późne i pozłociste, nocki duże, różne gatunki karlików, gacki (brunatny i szary). Na południu kraju, na terenach górzystych spotyka się w budynkach podkowca małego. Jest to zagrożony wyginięciem gatunek nietoperza.

Borowce wielkie

Inne ssaki. Kuna domowa zamieszkuje zabudowania cały rok, w okresie wiosenno-letnim rodzi młode i odchowuje je w niedostępnym miejscu, np. na strychu. Wiewiórki mogą robić na poddaszach niskich budynków zimowe spiżarnie, gromadząc orzechy i żołędzie. W zabudowaniach lub na terenach zielonych w ich sąsiedztwie, mogą też występować łasice, gronostaje czy nawet rzadko spotykane popielice, nie wspominając o drobnych gryzoniach i owadożernych ryjówkach.

ZAGROŻENIA

Prace remontowe i termomodernizacje

Najczęstszym zagrożeniem dla wszystkich gatunków zamieszkujących zabudowania jest niszczenie ich gniazd lub legowisk. Niestety takie praktyki są cały czas częste. Zrzuca się lęgi ptaków, nie tylko ze zniesieniem, ale też z żywymi pisklętami lub przemieszcza w inne miejsca. Przeniesienie gniazda z parapetu na drzewo, nie uchroni go przed porzuceniem. Ptaki zasiedlające wyłącznie budynki, nie będą kontynuowały lęgu na gnieździe przeniesionym na drzewo. Przede wszystkim dlatego, że nie odnajdą go w nowym miejscu. Będą szukały swojego gniazda w miejscu gdzie go założyły.

Gniazdo kopciuszka
w kominie wentyalcyjnym

Podobnie niedopuszczalną praktyką jest zasłonięcie gniazd z żywymi pisklętami, nierzadko razem z ogrzewającym je rodzicem. Ma to miejsce przez zamurowanie, zasłonięcie styropianem szczelin

z gniazdami lub poprzez zablokowanie kratką wlotów na stropodach czy do kominów wentylacyjnych. Zwierzęta, nie mogąc wydostać się na zewnątrz, skazane są na śmierć głodową. Ten sam los czeka pisklęta, do których nie mogą dostać się rodzice powracający z pokarmem. To niedopuszczalne i niezgodne z prawem.

Nawet jeśli gniazda nie są niszczone do czasu ukończenia odchowu piskląt, może być to niewystarczające działanie. Jeśli przy budynku postawione są rusztowania osłonięte siatką zabezpieczającą, będą one stanowiły przeszkodę dla ptaków dorosłych próbujących dolecieć do gniazd z pokarmem dla piskląt. Takie rusztowania utrudniają również młodym wylot z gniazda, co jest szczególnie niebezpieczne dla młodych jerzyków. Jeśli jerzyk spadnie na ziemię będzie miał problem z wystartowaniem. Ma on zbyt długie skrzydła w stosunku do krótkich nóg i nie odbije się do lotu, jak zrobiły by to inne ptaki.

Rusztowanie przy elewacji

Zagrożeniem dla nietoperzy jest remont strychu przeprowadzony w niewłaściwym terminie. Często zniszczeniu ulega kwatera z hibernującymi nietoperzami, podczas remontu prowadzonego w zimie lub schronienie kolonii rozrodczej, jeśli remont prowadzony jest w czasie wiosny i lata. Zatykanie szczelin, w których odpoczywają nietoperze, wlotów do schronienia, stosowanie szkodliwych dla nich środków konserwacji drewna czy nawet intensywne oświetlenie budynku, jest dla tych zwierząt niebezpieczne. Należy pamiętać, że nietoperz nie ucieknie z pułapki przed jej zamknięciem, schowa się głębiej w szczelinie. Nietoperze opuszczają swoje schronienia wyłącznie przed lub po zmierzchu, dlatego często zostają zamurowane żywcem w swoich dziennych kryjówkach.

Mroczek późny oblepiony tynkiem

Wycinanie roślinności przy budynkach

Negatywny wpływ na dzikie ptaki zamieszkujące tereny zurbanizowane, ma nie tylko niszczenie miejsc gniazdowania w budynkach. Problem stanowi również wycinanie lub niewłaściwa pielęgnacja zieleni na terenach przyległych do zabudowań. Na drzewach swoje gniazda zakładają drozdy (kosy, kwiczoły, śpiewaki), gołębie (grzywacze, sierpówki), krukowate (gawrony, sroki, wrony), drobne ptaki wróblowe (zięby, szczygły, dzwońce, kulczyki i inne). Różne gatunki gniazdują w dziuplach: sikory (modraszka, bogatka), szpaki, dzięcioły (d. duży, d. zielony, dzięciołek), kowaliki, pełzacze (np. ogrodowy), a także mazurki czy nawet wróble. W żywopłotach i krzewach można spotkać gniazda drobnych ptaków, np. pokrzewek (piegży i kapturki), jak również drozdów (najczęściej kosa).

Gniazdo drozda śpiewaka

Wycinanie drzew i krzewów, eliminuje również miejsca schronienia dla dorosłych ptaków i dla młodych (podlotów). Roślinność stanowi azyl przed drapieżnikami naziemnymi, jak kot i pies, ale też przed człowiekiem. Zadrzewienia i krzewy to również miejsca, gdzie ptaki mogą bezpiecznie nocować, schłodzić się w cieniu, schronić przed deszczem, żerować na owady występujące na roślinności itp. Często skracanie gałęzi na drzewach czy przycinanie krzewów i żywopłotów odbywa się w sezonie lęgowym. Powoduje to, przepłaszanie z gniazd niedorosłych podlotów lub ich rodziców, albo niszczenie gniazd. Odsłonięcie piskląt naraża je na przegrzanie, wychłodzenie lub atak drapieżnika. Takie prace nie powinny być wykonywane w czasie sezonu rozrodczego.

Również roślinność pnąca się po budynku (jak różne gatunki bluszczy), stanowi ważne miejsce gniazdowania dla drobnych gatunków ptaków. W takiej roślinności schronienie znajdują wróble, rudziki, pokrzewki, kosy, zarówno w okresie ciepłym, jak i w czasie zimowych mrozów lub podczas burzy. Wycinanie więc roślinności pnącej, naraża ptaki na utratę nie tylko miejsc do gniazdowania, ale też schronienia.

Podobnym problemem może być koszenie trawy, w której przebywają nielotne młode. Może to stanowić dla podlotów śmiertelne zagrożenie. W wysokiej trawie gniazda zakładają drobne ptaki wróblowe (trznadle, pokrzewki, skowronki), kuraki (bażant, kuropatwa, przepiórka) lub kaczki (np. kaczka krzyżówka, gniazdująca nawet na osiedlach mieszkalnych). Zbyt częste koszenie trawników eliminuje bazę pokarmową dla ptaków (owady i nasiona roślin), z których korzystają podloty i dorosłe zbierające pokarm dla swoich młodych.

Nawet przesadna pielęgnacja trawników czy usuwanie wszystkich opadłych liści, eliminuje schronienia dla jeży. W kopczykach suchych liści jeże lubią zapadać w hibernację. W zakrzaczonych zakątkach, kwietnikach czy właśnie w wysokiej trawie samice rodzą i odkarmiają swoje młode. Koszenie trawy może skończyć się tragicznie dla takiego miotu jeży, które są okaleczane lub zabijane przez kosiarkę.

Gniazdo trznadla w trawie

Zabezpieczenia przed ptakami

Stosowanie różnego rodzaju kolców czy siatek, nie jest właściwym sposobem zabezpieczania budynków, jeśli bierze się pod uwagę bezpieczeństwo dzikich ptaków. Kolce, szczególnie metalowe zagrażają głównie jerzykom oraz wszystkim młodym ptakom wykonującym pierwszy, niepewny skok z gniazda. Wszystkie młode (poza jerzykami), mogą próbować wylądować na parapecie poniżej, który zabezpieczony kolcami stanowi śmiertelną pułapkę dla nich. Lepszym rozwiązaniem są krótkie kolce z plastiku lub spirale metalowe.

Zabezpieczenia przeciw ptakom

Podobnie niebezpieczne jest stosowanie siatek, które nie są szczelne, nie są kontrolowane i naprawiane w miarę zniszczenia. Będą one stanowiły śmiertelną pułapkę dla ptaków. Często, ptaki wlatują pod spód siatki przez nieszczelny fragment. Następnie w panice, nie mogąc znaleźć wylotu, zaplątują się w siatkę i umierają przez nikogo niedostrzeżone.

Inne zagrożenia

Wszelkiego rodzaju szczeliny i otwory, do których wlot znajduje się wysoko na budynku, a dno nisko na dole, będą śmiertelnymi pułapkami dla ptaków. Często takie otwory mylone są przez ptaki z dziuplami. Do niezabezpieczonych kanałów wentylacyjnych, kominów czy rynien, wpadają ptaki i nie mogąc się z nich wydostać, giną. Podobną pułapkę ekologiczną stanowią osłony ścian wykonane z blach trapezowych. Wlatujące do środka ptaki, ześlizgują się do ich podstawy, gdzie giną. Niebezpieczne dla ptaków, są też szczeliny w których mogą się one zablokować, mając później problem z wydostaniem się na zewnątrz.

Poważnym problemem jest też rodzaj stosowanych materiałów do ocieplania dachów czy stropodachów. Wełna szklana i mineralna przyczepia się do piór ptaków i zlepiając w kulki, uniemożliwia latanie. W przypadku nietoperzy, taka wełna może powodować trudno gojące się rany na skórze. Jeśli wełna pyli się, to jest wdychana przez zwierzęta, zatyka otwory nosowe, a nawet dostaje się do płuc.

Pisklę jerzyka oblepione wełną mineralną

Wykorzystywane do ociepleń stropodachów materiały sypkie, stanowią pułapkę dla dzikich zwierząt. Dotyczy to coraz częściej używanej, sypkiej fibry celulozowej czy styropianu. Pisklę, podlot czy nietoperz, który wpadnie przypadkiem w taką sypką masę, jest skazany na śmierć. Miotając się przy próbie wydostania, zakopuje się w sypkim materiale, jak w ruchomych piaskach. Takie materiały, w ogóle nie powinny być stosowane na stropodachach, które nie mają zabezpieczonych wlotów do środka.

Na strychach zamieszkałych przez nietoperze, nie należy stosować membran paroprzepuszczalnych, które instalowane są pod połaciami dachu. Zbudowane są one z mocnych włókien, w które zaplątują się pazurki nietoperzy, Nie są one w stanie uwolnić się z takiej pułapki i giną. Membranę paroprzepuszczalną można zastąpić zwykłą, mocną folią nieprzepuszczającą powietrza. Najlepszym jednak rozwiązaniem dla nietoperzy jest pełne i szczelne deskowanie.

Budka dla jerzyków i zabezpieczone wloty na stropodach

Skutki dla przyrody

Największą ofiarą zmian w gospodarowaniu nieruchomościami jest wróbel, niegdyś pospolity, a obecnie zanikający. Dawniej, budynki z licznymi szczelinami umożliwiały zakładanie gniazd. Wysokie i gęste żywopłoty dawały schronienie, wysoka trawa i niezabezpieczone śmietniki oferowały bogatą bazę pokarmową (głównie owady). Obecnie ocieplone budynki, przycięte do minimum żywopłoty lub zastąpione ogrodzeniem, wykoszona trawa, przyczyniły się do zaniku tego pospolitego niegdyś gatunku. Ten sam los mogą podzielić inne gatunki dzikich zwierząt związane z człowiekiem.

Samica wróbla z pokarmem

PRZEPISY PRAWNE

Prawie wszystkie gatunki ptaków oraz nietoperze, objęte są w Polsce ochroną gatunkową, na mocy ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. i rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt.

Gniazdo jaskółki oknówki

Art. 52, ust. 1 ustawy o ochronie przyrody zabrania względem gatunków chronionych:

– umyślnego zabijania;

– umyślnego okaleczania lub chwytania;

– umyślnego niszczenia ich jaj, postaci młodocianych lub form rozwojowych;

– niszczenia siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania;

– niszczenia, usuwania lub uszkadzania gniazd, mrowisk, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk lub innych schronień;

– umyślnego uniemożliwiania dostępu do schronień;

– umyślnego płoszenia lub niepokojenia;

– umyślnego płoszenia lub niepokojenia w miejscach noclegu, w okresie lęgowym w miejscach rozrodu lub wychowu młodych lub w miejscach żerowania zgrupowań ptaków migrujących lub zimujących;

– umyślnego przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca;

– i inne.

Art. 52, ust. 2 ustawy o ochronie przyrody zezwala na:

– usuwanie od dnia 16 października do końca lutego gniazd z budek dla ptaków i ssaków;

– usuwanie od dnia 16 października do końca lutego gniazd ptasich z obiektów budowlanych lub terenów zieleni, jeżeli wymagają tego względy bezpieczeństwa lub sanitarne;

Paragraf 10 rozporządzenia w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, wskazuje jakie stosuje się sposoby ochrony w stosunku do gatunków zwierząt objętych ochroną ścisłą oraz częściową. Są to m.in.:

– inwentaryzowanie, ocena stanu zachowania, monitorowanie stanowisk, siedlisk, ostoi i populacji zwierząt oraz prowadzenie i udostępnianie baz danych dotyczących ich stanowisk i ostoi;

– zabezpieczanie ostoi, stanowisk i siedlisk zwierząt przed zagrożeniami zewnętrznymi;

– ustalanie stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania gatunków;

– wykonywanie zabiegów ochronnych utrzymujących właściwy stan populacji lub siedlisk zwierząt polegających m.in. na: odtwarzaniu siedlisk; budowie sztucznych miejsc lęgowych, miejsc rozrodu lub wodopojów; dostosowaniu sposobów i terminów wykonywania prac budowlanych, remontowych i innych, tak aby zminimalizować ich wpływ na zwierzęta i ich siedliska; itd.

Gniazdo jerzyka między cegłami

Gniazdo sikory bogatki za rynną

Inne przepisy zawierające regulacje prawne względem dzikich zwierząt zasiedlających budynki zawarte są też w:

– ustawie o ochronie zwierząt z dnia 21 sierpnia 1997 r. (nowelizacja z 16 września 2011 r.),

– ustawie prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r.,

– ustawie o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie z dnia 13 kwietnia 2007 r.

– ustawie o utrzymaniu porządku i czystości w gminach z dnia 13 września 1996 r.

– ustawie prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 r.

Naruszenie prawa dotyczącego ochrony dzikich zwierząt i ich miejsc występowania zagrożone jest karą aresztu, więzienia lub grzywny.

POŻYTECZNI PRZYJACIELE

Większość naszych dzikich sąsiadów to gatunki owadożerne, a przez to bardzo pożyteczne. Nietoperze, sikory, szpaki, wróble, drozdy, zięby i wiele innych, odżywiają się głównie owadami, eliminując ze środowiska gatunki nierzadko uciążliwe dla człowieka (muchy, komary, kleszcze).

Jeden nietoperz potrafi zjeść w ciągu jednej nocy kilkadziesiąt dużych owadów lub kilkaset drobnych muchówek komarów. Borowce wielkie zaczynają

Mroczak posrebrzany

polować już przed zmierzchem, co daje im możliwość redukcji liczby dziennych owadów np. much. Każdy nietoperz zjada co noc masę owadów zbliżoną do 30% masy swojego ciała. Wyliczono, że licząca 500 osobników kolonia nocków dużych pożera w ciągu całego lata około 2 ton owadów!

Sowy zamieszkujące budynki (puszczyk, uszatka, pójdźka, płomykówka) oraz ptaki drapieżne (pustułka) polują głównie na gryzonie. Tacy sąsiedzi będą skutecznie redukować liczbę myszy i szczurów w swoim sąsiedztwie. Podobnie łasica czy gronostaj, są zaciekłymi łowcami gryzoni. Nawet kuna powinna być postrzegana jako sprzymierzeniec, gdyż chętnie poluje na gołębie, wdrapując się na budynki i przeszukując parapety.

Gniazdo pustułki

Padlinożercy są nieodzownymi sanitariuszami, oczyszczającymi trawniki z padłych zwierząt oraz odpadków organicznych wyrzucanych przez ludzi. Owiana niechlubną sławą sroka doskonale odnajduje się w tej roli, podobnie jak inne gatunki ptaków krukowatych: wrona, gawron, kawka czy sójka. Rolę czyścicieli osiedlowych trawników z wyrzuconego jedzenia odgrywają też inne ptaki (gołębie, szpaki, sikory, kosy itp.), a także jeże, czy chociażby lis przeczesujący nocą tereny zabudowane.

Gniazdo kawki w elewacji

DOBRE PRAKTYKI

Jest wiele sposobów na to, aby modyfikując zarządzanie nieruchomością, ograniczyć negatywny wpływ na dzikie zwierzęta.

1. **Dostosowanie prac do okresów występowania zwierząt w zabudowaniach** – ptaki będą zasiedlały budynki przede wszystkim w okresie lęgowym tj. od marca do września. Po tym okresie można prowadzić prace i usuwać stare gniazda (od 16.10 do 28.02). Stanowiska zajęte przez nietoperze w okresie rozrodczym, należy remontować od września do marca. Kwatery zimowe, gdzie nietoperze hibernują, powinno się remontować od kwietnia do sierpnia.

2. **Ocena przyrodnicza** – przed pracami remontowymi należy wykonać ocenę zasiedlenia budynku przez dzikie zwierzęta. Ornitolog oceni zajęcie zabudowań przez ptaki, zaś chiropterolog przyjrzy się im pod kątem występowania nietoperzy. Wyłącznie przyrodnik mający doświadczenie w inwentaryzacji budynków może przeprowadzić taką ocenę. Wykonanie „oględzin" zabudowań przez urzędników, administrację czy wykonawcę prac remontowych przynosi najczęściej opłakane skutki. Rozpoznanie zasiedlenia budynku przez dzikie zwierzęta, należy wykonać w sezonie poprzedzającym remont! Ekspertyza musi zostać wykonania rzetelnie przez profesjonalnego przyrodnika, inaczej może zostać zakwestionowana przez organy wydające decyzję na remont.

3. **Zabezpieczanie budynku przed remontem** – aby uniknąć problemów związanych z zasiedleniem budynku przez dzikie zwierzęta, najlepiej zabezpieczyć potencjalne miejsca gniazdowania ptaków przed sezonem lęgowym (od 16.10 do 28.02) oraz miejsca występowania nietoperzy (przed okresem hibernacji i rozrodu). Takie prace muszą być prowadzone z odpowiednim wyprzedzeniem i pod nadzorem przyrodnika, aby nie dopuścić do zamknięcia dzikich zwierząt wewnątrz budynku, bez możliwości wydostania się ich na zewnątrz.

Gniazdo kopciuszka pod dachem

Padłe gołębie za siatką blokującą wlot na strych

4. **Nadzór przyrodniczy** – na placu budowy powinien być obecny przyrodnik, nadzorujący wykonywanie prac pod kątem obecności dzikich zwierząt w budynku oraz wcześniejsze jego zabezpieczanie przed zasiedleniem.

5. **Pozwolenie na remont** – jeśli prace budowlane mają być prowadzone w okresie występowania w budynku ptaków lub nietoperzy, może to zagrażać „łamaniem" przepisów ustawy o ochronie przyrody. Wtedy należy uzyskać odpowiednie zezwolenie od Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. Decyzja RDOŚ określa sposób i czas przeprowadzenia prac, zaleca nadzór przyrodniczy i wskazuje działania kompensacyjne.

6. **Zabezpieczenie pułapek w czasie remontu** – jeśli do ocieplenia stropodachów stosuje się opisaną wcześniej fibrę celulozową (ekofiber) lub wełnę mineralną (np. granulat z wełny), bezwzględnie należy zamknąć do nich wloty. Takie materiały są niebezpieczne dla ptaków i nietoperzy, dlatego należy uniemożliwić im wlatywanie do środka stropodachów. Podobnie powinno się zabezpieczyć wszelkie kominy, rynny, otwory wentylacyjne i głębokie szczeliny, mogące stanowić śmiertelną pułapkę dla ptaków. Na rynny stosuje się np. koszyki/sitko do leja spustowego, a wloty do wszelkich otworów zamyka kratą z drobnymi szczelinami.

7. **Kompensacja przyrodnicza** – należy zaplanować powieszenie na budynku budek lęgowych dla ptaków i schronień (budek) dla nietoperzy, po zakończeniu remontu. Ułatwi to uzyskanie pozytywnej decyzji z RDOŚ i pozwoli na odtworzenie miejsc występowania dzikich zwierząt. Można powiesić budki lęgowe dla jerzyków, kawek, szpaków, sikorek, wróbli, pustułek itp. wkomponowując je w elewację. Przygotowanie schronień zimowych i rozrodczych na strychach lub stropodachach dla nietoperzy i zastosowanie do tego odpowiednich materiałów, pozwoli na zachowanie sąsiedztwa tych pożytecznych ssaków. Odtworzenie miejsc lęgowych ptaków i schronień dla nietoperzy zagwarantuje, że nie będą one szukały innych miejsc do zasiedlenia na elewacji budynku. Zaplanowanie lokalizacji budek dla ptaków i nietoperzy powinno odbyć się pod nadzorem ornitologa/chiropterologa.

Budki ptasie wiesza się najczęściej od strony północno-wschodniej, tam gdzie ściany nie nagrzewają się mocno od słońca i gdzie wieją słabsze wiatry. Należy powiesić budki dla różnych gatunków ptaków. Budki dla jerzyków wiesza się pod samym dachem, aby zapewnić im dogodny wylot (odpowiednią wysokość nad ziemią, min. 6-10 m, najlepiej więcej). Nie wiesza się budek dla kawek obok budek dla jerzyków czy wróbli, gdyż mogą one polować na swoich mniejszych sąsiadów. Podobnie ma się sprawa z pustułką. Kompensacja ograniczona do kilkunastu budek na każdy budynek, jest z reguły wystarczająca. Trzeba jednak pamiętać, że takie budki powinny być regularnie czyszczone. Rodzaj i lokalizację wieszanych budek powinien wskazać nadzór przyrodniczy (jeśli nie precyzuje tego decyzja RDOŚ).

Gniazdo jaskółki dymówki pod stropem

Budka lęgowa dla szpaków

Budka lęgowa dla kawek

Budka dla nietoperzy na elewacji

Budki lęgowe dla drobnych ptaków wróblowych

PAMIĘTAJ! Remont przeprowadzany bez rozpoznania ornitologicznego i chiropterologicznego i w efekcie bez decyzji na niszczenie lęgów ptaków i legowisk ssaków, może zostać w każdej chwili wstrzymany. Wszystkie otwory i szczeliny będą musiały zostać odsłonięte w trybie natychmiastowym. Prace będą mogły być wznowione dopiero po zakończeniu lęgów przez ptaki czy opuszczeniu schronień przez ssaki. Inwestor i wykonawca stanie nie tylko przed faktem znacznych strat finansowych związanych z zablokowaniem prac, ale i konsekwencji prawnych, będących efektem łamania przepisów o ochronie przyrody.

Budka lęgowa dla jerzyków

Zaplanuj remont z odpowiednim (co najmniej rocznym) wyprzedzeniem. Wykonaj ocenę ornitologiczno-chiropterologiczną w sezonie poprzedzającym prace remontowe. Zdobądź wszelkie pozwolenia i zabezpiecz budynek przed zasiedleniem. Wszystkie działania, od oceny zasiedlenia poczynając, przez zabezpieczanie budynku, po prace remontowe, wykonuj pod nadzorem przyrodniczym. Zrekompensuj zwierzętom utracone siedliska. Działania podjęte z wyprzedzeniem zagwarantują ograniczenie własnych strat finansowych, jak i negatywnych skutków dla przyrody.

Gronostaj pod tarasem

DZICY LOKATORZY

Jak chronić ptaki i nietoperze w zabudowaniach?

TELEFONY ALARMOWE 112

STRAŻ MIEJSKA 986
STRAŻ POŻARNA 998
POLICJA 997

URZĄD MIASTA KRAKOWA - Wydział Kształtowania Środowiska 12 616-88-86 lub 12 616-88-92
REGIONALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA 12 619-81-49
CENTRUM ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO UMK 12 616-59-99
KRAKOWSKIE TOWARZYSTWO OPIEKI NAD ZWIERZĘTAMI 12 421-77-72
SCHRONISKO DLA BEZDOMNYCH ZWIERZĄT 12 429-74-72

Broszura informacyjna została opracowana i wydrukowana przez Fundację Dzika Klinika - Centrum Pomocy dla Dzikich Zwierząt w ramach projektu „Ochrona różnorodności biologicznej ekosystemów zurbanizowanych – platforma edukacyjna – I edycja wirtualna", współfinansowanego ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie (koszt kwalifikowany zadania 48.861 zł, kwota dotacji 33.677 zł).

Fundacja DZIKA KLINIKA
Centrum Pomocy dla Dzikich Zwierząt
os. Kazimierzowskie 18/156, 31-841 Kraków
KRS: 0000454254, REGON: 122812686, NIP: 6783147282
Numer konta: 51 1240 4650 1111 0010 5077 3087

www.dzikaklinika.com
mail: dzika.klinika@op.pl
tel: +48 790 36 99 36

Autor tekstu: Joanna D. Wójcik; fotografie: Łukasz Fiałkowski, Joanna D. Wójcik, Krzysztof Kubik, Pixabay